

Tē 2 phīn Sûsèng lūn

Tē jī chiūn Miâsû

Tē 1 chat Miâsû ê ìgī

※ Khóngchú sī sèkài ê sèngjīn, ※ Tāipak kénérgoaⁿ
 liānsíp sósī ióngséng kénéghat koaⁿkah hêngbū koaⁿ
 ê sóchāi, ※ Chūiû péngténg sī lâng ê khoânlī, ※ Gín'á
 lâng chē hóechhia tiōh chhiaphiò á bián, ※ Chít liáp bí
 chít tiám kōaⁿ.

Téngbīn chhiâ thé ê "Khóngchú, sèkài, sèngjīn,
 Tāipak kénérgoaⁿ liānsíp sósī, kénéghat koaⁿ, hêngbū
 koaⁿ, sóchāi, chūiû, péngténg, lâng, khoânlī, gín'á lâng,
 hóechhia, chhiaphiò, bí, kōaⁿ sī iúhêng, bôhêng ê sùbút
 ê miâ, tōh sī kiòchò miâsû.

Tē 2 chat miâsû ê chéng lūi

Miâsû hunchò phôthong miâsû, kòiú miâsû kah
 bùtchit miâsû saⁿ chióng.

1) Phôthong miâsû : kâng chiónglūi sóu sùbút lóng
 thongiōng ê miâsû, tē 1 chat ê "sèkài, sèngjīn,
 kénéghat koaⁿ, hêngbū koaⁿ, sóchāi, chūiû, péngténg,
 lâng, khoânlī, gín'á lâng, hóechhia, chhiaphiò" lóng sī
 siòk phôthong miâsû. Chítê phôthong miâsû thang
 hunchò thusiōng ê kah kûthé ê nñg chióng.

(goâncchheh p066)

a) Thusiōng ê phôthong miâsû, chí ngôkoan bô
 kámchhiok ê miâsû, tē 1 chat ê "chūiû, péngténg, lâng,
 khoânlī" lóng sī. Koh ū lē : ※ jînseng kah sèkan sī
 khòaⁿ bē tiōh, ※ ū siâhōe tōh ū tōtek, ※ teh chiàh
 siáñmih thâulō; ※ kongim jû lâuchúi.

b) Kûthé ê phôthong miâsû, chí ngôkoan kámchhiok ê
 tiōh ê miâsû, tē 1 chat ê "gín'á lâng, hóechhia,
 chhiaphiò, kénéghat koaⁿ, hêngbū koaⁿ" lóng sī. Koh ū
 lē : ※ Chitmá teh chò jîtián, ※ chit pha tiânhóe kúi chek
 ah, ※ ū bînchhñg thang khùn, bô thang'ámñg thang
 thanghong.

2) Kòiú miâsû : Hântiān êng tī bó chítê sùbút ê miâsû,
 tē 1 chat ê "Khóngchú, Tāipak kénérgoaⁿ liānsíp sósī"
 lóng sī. Koh ū lē : ※ Jîtkong sī Jîtpún tē it hó kongkéng ê
 sóchāi, ※ SuMá Unkong sī Tiongkok ê hiânjîn, ※ "Má sī

第二篇 詞性論

第二章 名詞

第一節 名詞 ê 意義

※ 孔子是世界 ê 聖人，※ 台北警官練習所是養成警察官 kah 刑務官 ê 所在，
 ※ 自由平等是人 ê 權利，※ gín'á 人坐火車 tiōh 車票 á 免，※ 一粒米一點汗。

頂面斜體 ê 「孔子、世界、聖人、台北警官練習所、警察官、刑務官、所在、自由、平等、人、權利、gín'á 人、火車、車票、米、汗」是有形、無形 ê 事物 ê 名，tōh 是叫做名詞。

第二節 名詞 ê 種類

名詞分做普通名詞、固有名詞 kah 物質名詞三種。

1) 普通名詞：全種類所有事物 lóng 通用 ê 名詞，第一節 ê 「世界、聖人、警察官、刑務官、所在、自由、平等、人、權利、gín'á 人、火車、車票」 lóng 是屬普通名詞。Chítê 普通名詞 thang 分做抽象 ê kah 具體 ê 兩種。(原冊 p066)

a) 抽象 ê 普通名詞：指五官無感觸 ê 名詞，第一節 ê 「自由、平等、人、權利」 lóng 是。Koh 有例：※ 人生 kah 世間是看 bē tiōh，※ 有社會 tōh 有道德，※ teh 食啥物頭路，※ 光陰如流水。

B) 具體 ê 普通名詞：指五官感觸 ê tiōh ê 名詞，第一節 ê 「gín'á 人、火車、車票、警察官、刑務官」 lóng 是。Koh 有例：※ Chitmá teh 做字典，※ chit 茄電火幾燭 ah，※ 有眠床 thang 眇，無窗 á 門 thang 通風。

2) 固有名詞：限定用 tī 某一個事物 ê 名詞，第一節 ê 「孔子、台北警官練習所」 lóng 是。Koh 有例：※ 日光是日本第一好光景 ê 所在，※ 司馬溫公是中國 ê 賢

Bûnthong" sī su miâ. (goâncchheh p067)

3) Bútchit miâsû : Ēng lâi chò bútchu ê miâsû, tē 1 chat ê "bí, kōa" tōh sī. Kah phôthong miâsû bô siáñ chhapiát, chísī kā kimsiok lūi, kokbút lūi, hòahák goânsò, ékthé, pörít lūi kuisiok bútchit miâsû.

※ Kim, gîn, thih, tâng sī khòngbút, ※ Chit hō chóa chin ióng, ※ bí tióh ēng chuí sésé leh, ※ tāu'á chít tâu gōa chē ah.

Tē 3 chat Miâsû ê keh

Miâsû tī chít kù òe tiongkan ū ittēng ê ūitì, ittēng ê ūitì hitê miâsû kiòchò "keh". Jitgí ū "てにをは" lâi ióng T bêngliâu "keh", Tâioân gí bô "てにをは" ê hùchō,

(goâncchheh p068) tōh bô ióng T bêngliâu "keh", sói sī khò miâsû ê ūitì lâi koattēng i ê keh. Che sī tantòe gí ê tékteng, kah kîtha gígiân ū chin bô kâng ê sóchâi. Tañ lán kā Tâioân gí ê miâsû ê keh hunchò 6 tiám lâi soatbêng, Chúkeh, siûkeh, sóu keh, tûi keh, súiōng keh, hó keh.

a) Chúkeh : Miâsû tī chít kù ê tiongkan chiâñchò khigoân ê sî, tōh chiâñchò chûkeh. Lé : ※ A Jîn sī Hokkiàn lâng, ※ Thiñ ê kiù hósim ê lâng, ※ Jitthâu sī bânmih ê kingoân, ※ Tiânhóe sī àmsî ê thàiiông, ※ Hósí pahsiù ê ông.

Téngbîn ê "Ajin, thiñ, jitthâu, tiânhóe, ho" tōh kiòchò "chûkeh", phôthong lóng khng tī chít kù òe ê siōng thâuchêng.

b) Siûkeh : Chít kù òe tiongkan ê miâsû, siû tōngsû ê énghióng á sî chêngtisû ê siâukài lâi chhuthiân, iâ tōh sî siû hit kù òe ê chûkeh ê chhuhun, á sî piáusî sókip phiauchún ê ūitì ê sî, che tōh kiòchò "siûkeh". Lé : Ông siansin teh khòan hoe, ※ Hâkseng tī hia teh thák chheh, ※ Góa ū kâ pôchèng, kahtiúñ (goâncchheh p069) thongti loh, ※ I khì bé ke bé ū bô?

Téngbîn ê "hoe, chheh, ke" sî siû tōngsû ê énghióng, "pôchèng, kahtiúñ" sî siû chêngtisû ê siâukài sósânseng ê miâsû, chiâñchò hit kù òe ê siûkeh. Siû tōngsû énghióng ê siûkeh khng tī phôthong tōngsû (hék kekhui kîtha ê sû) ê âupiah; chêngtisû ê siâukài lâi chhuthiân ê miâsû, thongsiông sî khng tī tōngsû ê

人，※《馬氏文通》是書名。(原冊 p067)

3) 物質名詞：用來做物資 ê 名詞，第一節 ê 「米、汙」tōh 是。Kah 普通名詞無啥差別，只是 kā 金屬類、穀物類、化學原素、液體、布帛類歸屬物質名詞。

※金、銀、鐵、銅是礦物，※Chit 號紙真勇，※米 tióh 用水洗洗 leh，※豆 á 一斗 gōa chē ah。

第三節 名詞 ê 格

名詞 tī 一句話中間有一定 ê 位置，一定 ê 位置 hitê 名詞叫做「格」。日語有「てにをは」來容易明瞭「格」，台灣語無「てにをは」 ê 輔助，(原冊 p068) tōh 無容易明瞭「格」，所以是靠名詞 ê 位置來決定它 ê 格。這是單綴語 ê 特徵，kah 其它語言有真無全 ê 所在。Tañ 咱 kā 台灣語 ê 名詞 ê 格分做 6 點來說明：主格、受格、所有格、對格、使用格、呼格。

2) 主格：名詞 tī 一句 ê 中間成做起源 ê 時，tōh 成做主格。例：※阿仁是福建人，※天 ê 救好心 ê 人，※日頭是萬物 ê 根源，※電火是暗時 ê 太陽，※虎是百獸 ê 王。

頂面 ê 「阿仁、天、日頭、電火、虎」tōh 叫做「主格」，普通 lóng khng tī 一句話 ê siōng 頭前。

a) 受格：一句話中間 ê 名詞，受動詞 ê 影響 á 是前置詞 ê 紹介來出現，也 tōh 是受 hit 句話 ê 主格 ê 處分，á 是表示所及標準 ê 位置 ê 時，這 tōh 叫做「受格」。例：王先生 teh 看花，※學生 tī hia teh 讀冊，※我有 kâ 保正、甲長 (原冊 p069) 通知 loh，※伊去買雞買有無？

b) 頂面 ê 「花、冊、雞」是受動詞 ê 影響，「保正、甲長」是受前置詞 ê 紹介所產生 ê 名詞，成做 hit 句話 ê 受格。受動詞影響 ê 受格 khng tī 普通動詞 (或隔開其它 ê 詞) ê 後壁；前置詞 ê 紹介來出現 ê 名詞，通常是 khng tī 動詞 ê

thâuchêng; nāsī ū chōtōngsū, hitê chōtōngsū tōh khng tī chéngtisū ê thâuchêng.

Chhamkhó :

1) Pī chûkeh sáiék ê siukeh kiòchò "sáiék keh". Lē : ※ Góa beh sái/kah Kimchúi khì, ※ Thiaukòi hō niu chiáh sī m̄.

2) Kah tiûnsô ū tékpiát koanhē ê siukeh kiòchò "sîchhù keh". Lē : ※ Góa tòa tī Taipak, ※ Huihêngki tī thiinténg.

3) Sóiú keh : Chít kù ōe tiongkan sòachiap chítê miâsû chhî/ióngiú áupiah ê miâsû kiòchò sôu keh, itpoaⁿ lóng sī ke "ê" lâi piáuki. (goâncchheh p070)

Lē : ※ Che sī sī hákseng é bō'á, ※ Siansiⁿ é chhiúbóe lí tit ū tióh bô? ※ Siótī é chhitthô mih lah, ※ Góa phah m̄ kiàn tōahiaⁿ é phiò pau'á, ※ Góa ū khòan̄kìn Tân siansiⁿ é chhù.

Téngbīn ê "hákseng, siansiⁿ, siótī, tōahiaⁿ, Tân siansiⁿ" sī chhî/ióngiú bô mihkiāⁿ. Nāsī bûn tiong thâuchêng ū khaktēng só chhî / ióngiú ê mihkiāⁿ, tōh é tàng séngliòk hitê mihkiāⁿ ê miâsû.

Lē : ※ Chit pún chheh sī siansiⁿ ê (séngliòk chheh), ※ C hit tè toh'á sī Bítang ê (séngliòk toh'á), ※ Hit ki to'á sī siótī ê (séngliòk to'á).

4) Tùi keh, chít kù ōe tiongkan kah chûkeh tùiténg ūitì ê miâsû kiòchò tùi keh, thongsiông sī tī chûkeh áupiah ke "kah".

Lē : ※ Goán siótī kah tōahiaⁿ khì, ※ Thiñ kah tē beh iúchhî lâng, ※ Piah cheng kah khîm cheng (goâncchheh p071) chitmá teh tân.

Téngbīn "tōahiaⁿ, tē, khîm cheng" sī kah chûkeh tī tùiténg ê ūitì, tōh kiòchò tùi keh.

5) Súiōng keh, chít kù ōe tiongkan pī súiōng ūitì ê miâsû tōh kiòchò súiōng keh, thongsiông tī thâuchêng ū "ēng, théh" téngténg ê chéngtisû.

Lē : ※ Ēng to'á siah iânpit, ※ Théh satbûn sé sengku, ※ Ēng óaⁿ lim chúi, ※ Ēng chhiúkā i siàn chít é.

Téngbīn "to'á, satbûn, óa", chhiú" sī ū tōngchok

頭前；若是有助動詞，hitê 助動詞 tōh khng tī 前置詞 ê 頭前。

參考：

1) 被主格使役 ê 受格叫做「使役格」。

例：※我 beh 使/kah 金水去，※ thiau 故意 hō 猫食是 m̄。

2) Kah 場所有特別關係 ê 受格叫做「示處格」。例：※我 tòa tī 台北，※ 飛行機 tī 天頂。

3) 所有格：一句話中間續接一個名詞持 / 擁有後壁 ê 名詞叫做所有格，一般 lóng 是加「的/ê」來表記。(原冊 p070)

例：※這是學生 ê 帽 á，※先生 ê 手尾你得有 tióh 無？※小弟 ê chhitthô 物 lah，※我 phah m̄ 見大兄 ê 票包 á，※我有看見陳先生 ê 噙。

頂面 ê 「學生、先生、小弟、大兄、陳先生」是持/擁有某物件。若是文中頭前有確定所持/擁有 ê 物件，tōh é tàng 省略 hitê 物件 ê 名詞。

例：※Chit 本冊是先生 ê (省略書)，※Chit 塊桌 á 是美東 ê (省略桌 á)，※Hit 支刀 á 是小弟 ê (省略刀 á)。

4) 對格：一句話中間 kah 主格對等位置 ê 名詞叫做對格，通常是 tī 主格後壁加「與/kah」。

例：※阮小弟 kah 大兄去，※天 kah 地 beh 養飼人，※壁鐘 kah 琴鐘 (原冊 p071) chitmá teh tân。

頂面「大兄、地、琴鐘」是 kah 主格 tī 對等 ê 位置，tōh 叫做對格。

3) 使用格：一句話中間被使用位置 ê 名詞 tōh 叫做使用格，通常 tī 頭前有「用、théh」等等 ê 前置詞。

例：※用刀 á 削鉛筆，※théh 雪文洗身軀，※用碗 lim 水，※用手 kā 伊搾一下。

頂面「刀 á、雪文、碗、手」是有動作使用 ê 物件，ánne ê 物件 tōh 叫做使用

súiōng ê mīhkiān, áinne ê mīhkiān tōh kiòchò súiōng keh.

格。

6) Hō keh : Chít kù ōe tiongkan chhengho lâng ê miâsû tōh kiòchò hō keh, thongsiōng sī tóklíp khàng tī siōng thâuchêng.

Lē : ※ Apa lí beh khì tóūi? ※ A Tek hiaⁿ i ū lâng bô?
(goânc'hheh p072) ※ Apeh i m̄lái oh, ※ Abú ah, gō sián chîn hō góa.

Téngbīn “apa, a tek hiaⁿ, apeh, abú” lóng sī ēng lâi chhengho lâng, áinne ê mīhkiān tōh kiòchò hō keh.

Tē 4 chat Miâsû ê kòchō

pún chat beh tûi miâsû ê hêngsek hongbīn lâi lûnsût miâsû sī áñchóaⁿ chõlíp.

1) Hùka ê miâsû : Tī goânpún ê miâsû koh kethiⁿ kîtha gísû sī Tâigí ê khenghiòng chi it, êbīn ê lē tī bûnjī siōng ê ìgī íkeng chin chhionghun, kiámchhái sī inui ū kâng im kâng tiāu khiok bô kâng ìsù, tī hoatim beh khupiat ìsù chiah tékpiát kethiⁿ kîtha gísû. (Tongjiân m̄ sī tī sîkan kah tiûnháp hongbīn bô kethiⁿ bē sai, jîchhián tī sîkan hongbīn mā m̄ sī bô kethiⁿ bē sai.)

Lē : bō'á = bō, chióhthâu = chióh, jitthâu = thàiióng, sèthâu = sèlèk, thô'á = thô, lâupē = pē, niauchhí = chhí, ahiaⁿ = hiaⁿ, apeh = peh, goéhniû = goéh, simthâu = sim.... (goânc'hheh p073)

2) Têngthâh ê miâsû : Têngthâh ê miâsû óngóng sī hòksø.

Lē : lânglâng, jitjit, goéhgoéh, nîn....

3) Hókháp miâsû : Siongkoan ê gísû kap chòhóe.

Lē : tōlō, ka'ok, pêbú, kunsîn, huhû, lâmlí....

4) Phôthong miâsû : Phôthong ê miâsû ê chóngchheng.

Lē : chóa, Tâioân, liânsíp só, miâsû, chuí, pittâng....

Chhamkhó :

a) "á"

3) 呼格：一句話中間稱呼人 ê 名詞 tōh 叫做呼格，通常是獨立 khàng tī siōng 頭前。

例：※ 阿爸你 beh 去 tó 位？※ 阿德兄伊有人無？（原冊 p072）※ 阿伯伊 m̄來 oh，※ 阿母 ah，五 sián 錢 hō 我。

頂面「阿爸、阿德兄、阿伯、阿母」lóng 是用來稱呼人，áinne ê 物件 tōh 叫做呼格。

第四節 名詞 ê 構造

本節 beh tûi 名詞 ê 型式方面來論述名詞是 án 怎組立。

3) 附加 ê 名詞：Tī 原本 ê 名詞 koh 加添其它語詞是台語 ê 傾向之一，下面 ê 例 tī 文字上 ê 意義已經真充分， kiámchhái 是因為有全音全調卻無全意思，tī 發音 beh 區別意思 chiah 特別加添其它語詞。（當然 m̄ 是 tī 時間 kah 場合方面無加添 bē sai，而且 tī 時間方面 mā m̄ 是無加添 bē sai。）

例：帽 á=帽、石頭=石、日頭=太陽、勢頭=勢力、桃 á=桃、老父=父、niau 鼠=鼠、阿兄=兄、阿伯=伯、月娘=月、心頭=心.... (原冊 p073)

2) 重疊 ê 名詞：重疊 ê 名詞往往是複數。
例：人人、日日、月月、年年....

3) 複合名詞：相關 ê 語詞 kap 做伙。例：
道路、家屋、父母、君臣、夫婦、男女....

4) 普通名詞：普通 ê 名詞 ê 總稱。
例：紙、台灣、練習所、名詞、水、筆筒....

參考：

A) 「仔/á」

- 1, Sè á sī chió ê ìsù ê lē : chít tiám'á, sió khóa 'á, gín'á, ang'á, káu'á, to'á, toh'á, au'á, chiáu'á....
- 2, Piáusī khinsī ê ìsù ê lē : hoan'á, kéngchhat'á....
- 3, Tiâuchéng siangkoan gí ê lē : sam'á, chhát'á, lí'á, bō'á, chhiū'á, chhiûn'á.... (goânchheh p074)
- 4, Piáusī chhinbit á sī chunkèng ê lē : Gék'á= a Gék sióchiá, Kanghái'á=Kanghái siansin', Kok'á= a Kok....
- 5, Piáusī kántan á sī siókhóa ê lē : choh chhái'á= siókhóa kái ūn chít é, khòaⁿ māi 'á, chámjiān'á....
- 6, Piáusī bô khaktēng tiûnsó á sī sòliōng ê lē : chit tè'á, nñgê'á....

B) "thâu"

- 1, Thâu ê lē : tōathâu, thâumâng, thâu chiam hîn pôh = hêngiông sànchhiah, thâu chài pátlâng thiń kha tâh pátlâng tē = oânchoân tióh khò pátlâng.
- 2, Chho á sī seng ê lē : nîthâu = nîchhe, chò thâu kiâⁿ = kiâⁿ thâuchêng....
- 3, Pún, púngoân, kinpún ê lē : chhiúthâu = chhiúkin, tiânhóe thâu = hoattiān só....
- 4, Thâuchiúñ seⁿ sánbút, thâupái tit tióh ê mih, thâu chít ūi ê lē : ióhthâu, kóechí thâu.....
- 5, Téngbîn ê lē : hongthâu, khethâu, kethâu...
- 6, Chò thâu, tiúñkoan ê lē : thâulâng, kangthâu, saihúthâu....
- 7, Hû tî kongchiòng lâióng á sī chipháp ê lē : lôthâu, têthâu, hóechhia thâu, pothâu....
- 8, Hùibút á sī sut'á ê lē : chng'á thâu, hanchî thâu, tâu thâu, si thâu....
- 9, Tâipiáu kâng lüi mihkiâñ ê chóngchheng á sī kâng lüi mihkiâñ ê tâipiáu mih ê lē : chiohthâu, chéngthâu'á, gîn'á thâu, khan thâu = tiánthèg mih, chhàithâu....
- 10, Piáusī sùbút ê iün'sek, hiânsiōng, hongbî ê lē : khòaⁿthâu, phàithâu, tiâuthâu, hèngthâu, giànthâu....
- 11, Toan, kak, hiáp, chiongtiám ê lē : piah thâu, toh thâu, kiô thâu, mñg thâu, piñthâu....
- 12, Siongtùi ê lênggôa chít pêng ê lē : àuthâu, gôathâu, téngthâu, khòaⁿ thâu....
- 13, Chhiú á sī chhiú nîh ê lē : chhiúthâu ân, é tit jíp thâu....
- 14, Tiâuchéng gítiāu ê lē : kutthâu, jitthâu, simthâu.... (goânchheh p075)

- 1, 細 á 是少 ê 意思 ê 例：一點 á、小 khóa'á、gín'á、庭 á、狗 á、刀 á、桌 á、甌 á、鳥 á....
- 2, 表示輕視 ê 意思 ê 例：番 á、警察 á....
- 3, 調整雙關語 ê 例：杉 á、賊 á、李 á、帽 á、樹 á、牆 á.... (原冊 p074)
- 4, 表示親密 á 是尊敬 ê 例：玉 á=阿玉小姐、江海 á=江海先生、國 á=阿國....
- 5, 表示簡單 á 是小 khóa ê 例：作彩 á=小 khóa 改運一下、看 māi'á、嶄然 á....
- 6, 表示無確定場所 á 是數量 ê 例：chit tè'á、兩個 á....

B) 「頭」

- 1, 頭 ê 例：大頭、頭毛、頭尖耳薄=形容 sànchhiah、頭載別人天腳踏別人地=完全 tióh 靠別人。
- 2, 初 á 是先 ê 例：年頭=年初、做頭行=行頭前....
- 3, 本、本源、根本 ê 例：樹頭=樹根、電火頭=發電所....
- 4, 頭 chiuñ 生產物、頭 pái 得 tióh ê 物、頭一位 ê 例：藥頭、果 chí 頭.....
- 5, 頂面 ê 例：風頭、溪頭、街頭...
- 6, 做頭、長官 ê 例：頭人、工頭、師傅頭....
- 7, 附 tî 公眾來往 á 是集合 ê 例：路頭、地頭、火車頭、埠頭....
- 8, 廢物 á 是屑 á ê 例：磚 á 頭、蕃薯頭、豆頭、絲頭....
- 9, 代表全類物件 ê 總稱 á 是全類物件 ê 代表物 ê 例：石頭、指頭 á、銀 á 頭、牽頭=典當物、菜頭....
- 10, 表示事物 ê 樣式、現象、風味 ê 例：看頭、派頭、兆頭、興頭、癮頭....
- 11, 端、角、脇、終點 ê 例：壁頭、桌頭、橋頭、門頭、邊頭....
- 12, 相對 ê 另外一 pêng ê 例：後頭、外頭、頂頭、看頭....
- 13, 手 á 是手裡 ê 例：手頭 ân、é 得入頭.... (原冊 p075)
- 14, 調整語調 ê 例：骨頭、日頭、心頭....

15, Tòngchò chōsὸsû ê lē : Chit thâu chhài góá ê, chit
thâu khah tāng hit thâu....

15, 當做助數詞 ê 例 : Chit 頭菜我 ê 、 chit
頭 khah 重 hit 頭....